

Zakład Psychologii, Instytut Nauk Humanistycznych, AWF Kraków  
Institute of Psychology, Faculty the Humanities, Academy of Physical Education, Krakow

JOANNA BASIAGA-PASTERNAK

### *Values hierarchy of soccer players*

---

#### **Hierarchia wartości sportowców – zawodników piłki nożnej**

Wartości to „trwałe przekonania, że określony sposób postępowania lub stan końcowy jest osobiście lub społecznie bardziej pożądanym niż przeciwny sposób postępowania czy stan końcowy” (Mądrzycki T., 1996, s.107). Zdaniem Schelera (Brzozowski P., 1995) wartości istnieją idealnie, w odróżnieniu od bytów materialnych i psychicznych, które istnieją realnie. Można je poznać bezpośrednio za pomocą intuicji. Obiektywnie istnieje hierarchia wartości. Uniwersalną hierarchię wartości stanowi to, co w człowieku jest trwałe. Obejmuje ona wszelkie strony ludzkiej działalności. Hierarchia wartości to jedna lub kilka wybranych arbitralnie dziedzin. Hierarchiczny porządek to ważny czynnik kreujący system wartości, który jest całością sensownie uporządkowaną. Spełnia funkcje aksjologiczne. Tworzy całość organiczną i wewnętrznie zharmonizowaną, ponieważ wartości są wzajemnie zestrojone jakościowo, spójne logicznie i kompletne (Lipiec J., 2001).

Wartości regulują zaspakajanie potrzeb człowieka, wpływają na jego samoocenę, sposób spostrzegania innych osób (Lipiec J., 2001). System wartości może wiązać się z zadaniami, jakie człowiek wykonuje. Specyficznym rodzajem działalności człowieka jest działalność sportowa. Jak podaje Zdebska (2004) walka sportowa wychowuje do wartości. Stanowią one jedną ze struktur walki sportowej (składają się na nie reguły gry, zasady danej dyscypliny) (Zdebska H., 2004). Dla zawodnika działalność sportowa może stanowić istotną wartość, porażka na boisku może stać się porażką życiową. Ciekawym wydaje się, jakie wartości cenią zawodnicy jednej z najpopularniejszych dyscyplin sportowych świata - piłki nożnej. Czy najważniejsze są dla nich wartości związane z ciałem, sferą fizyczną (a więc i ze zdrowiem fizycznym), czy związane ze sławą czy wreszcie są to wartości uniwersalne np. moralne? Na bazie powyższych wątpliwości postawiono następujące pytania badawcze:

- ⇒ Jakie wartości są cenione przez zawodników piłki nożnej?
- ⇒ Czy wiek zawodników wpływa na hierarchię wartości?
- ⇒ Jakie miejsce w hierarchii wartości badanych zawodników piłki nożnej zajmują wartości związane z dobrym stanem fizycznym?

#### **GRUPA BADANA**

Badaniami objęto 142 zawodników piłki nożnej: 71 zawodników w wieku juniorskim (średnia wieku wynosiła 17,5 lat, średni staż zawodniczy wynosił 8,3 lat) i 71 zawodników w wieku seniorskim (średnia wieku wynosiła 24 lata, średni staż zawodniczy wynosił 12,4 lat).

#### **METODA BADAWCZA**

Wykorzystano Skalę Wartości konstrukcji własnej utworzoną w oparciu o Skalę Wartości Schelerowskich SWS w opracowaniu Brzozowskiego (1995). Skala Wartości składa się z listy 28 wartości. 24 z nich zaczerpnięto ze Skali Wartości Schelerowskich (ze względu na brak metody diagnozującej system wartości dla potrzeb psychologii sportu). Tworzą one 9 podskal – kategorii. Na

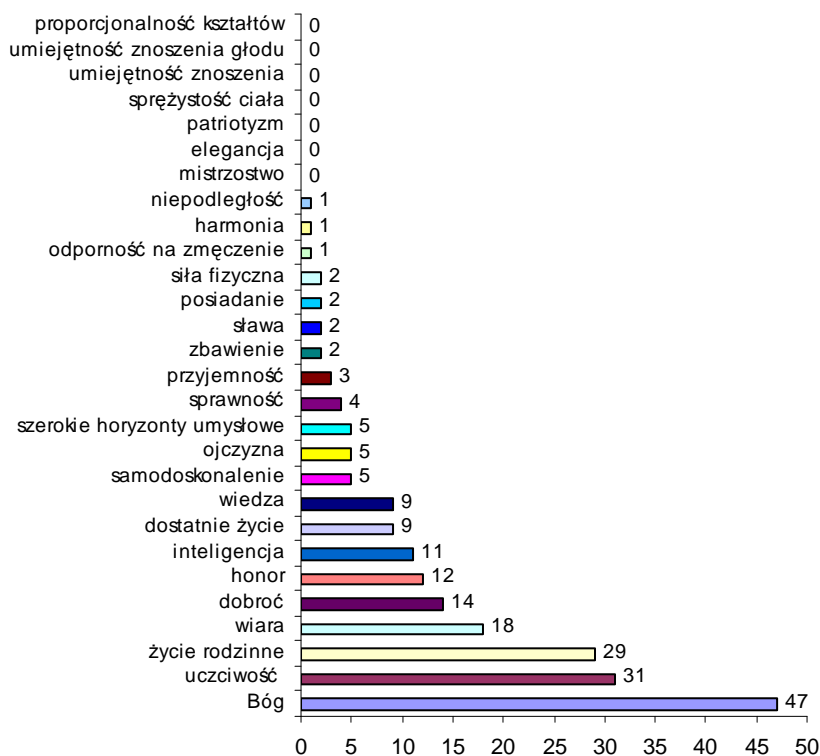
każdą z nich przypadają 3 wartości: Moralne (honor, uczciwość, dobroć), Hedonistyczne (dostatnie życie, posiadanie, przyjemność), Sprawność i Siła Fizyczna (siła fizyczna, sprawność, sprężystość ciała), Wytrzymałość (odporność na zmęczenie, umiejętność znoszenia chłodu, umiejętność znoszenia głodu), Estetyczne (elegancja, harmonia, proporcjonalność kształtów), Prawdy (inteligencja, szerokie horyzonty umysłowe, wiedza), Świętości Świeckie (niepodległość, ojczyzna, patriotyzm), Świętości Religijne (Bóg, zbawienie, wiara) oraz dodatkowa skala zawierająca wartości związane ze sportem (sława, mistrzostwo, samodoskonalenie) oraz życie rodzinne. Badani wybierali 3 najbardziej cenionych wartości. Ich analiza miała charakter jakościowy.

## WYNIKI

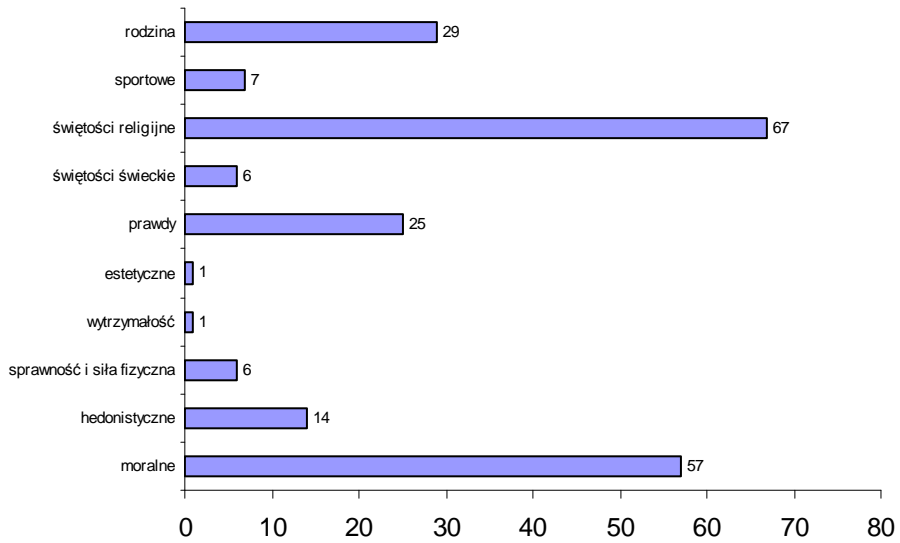
Jak widać na rysunku 1 zawodnicy piłki nożnej w wieku seniorskim cenią przede wszystkim takie wartości jak: Bóg, uczciwość, życie rodzinne. Co zaskakuje, nikt nie postrzega „mistrzostwa” jako wartości. Podobnie badani seniorzy nie doceniają wartości związanych ze sprawnością fizyczną: nikt nie zaznaczył: „proporcjonalności kształtów”, „sprężystości ciała”. Tylko 1 osoba zaznaczyła jako wartość „odporność na zmęczenie”, po 2 osoby „siłę fizyczną” i „sławę”, 4 „sprawność” i 5 osób (z 71) „samodoskonalenie” czyli wartości bezpośrednio związane z aktywnością fizyczną.

Najważniejszymi wartościami dla zawodników piłki nożnej w wieku seniorskim są wartości z kategorii „świętości religijne”, „moralne” i „rodzina”. W najmniejszym zaś stopniu podkreślają te związane z „wytrzymałością” i „estetyką” (rysunek 2).

Rys. 1. Poszczególne wartości a seniorzy.

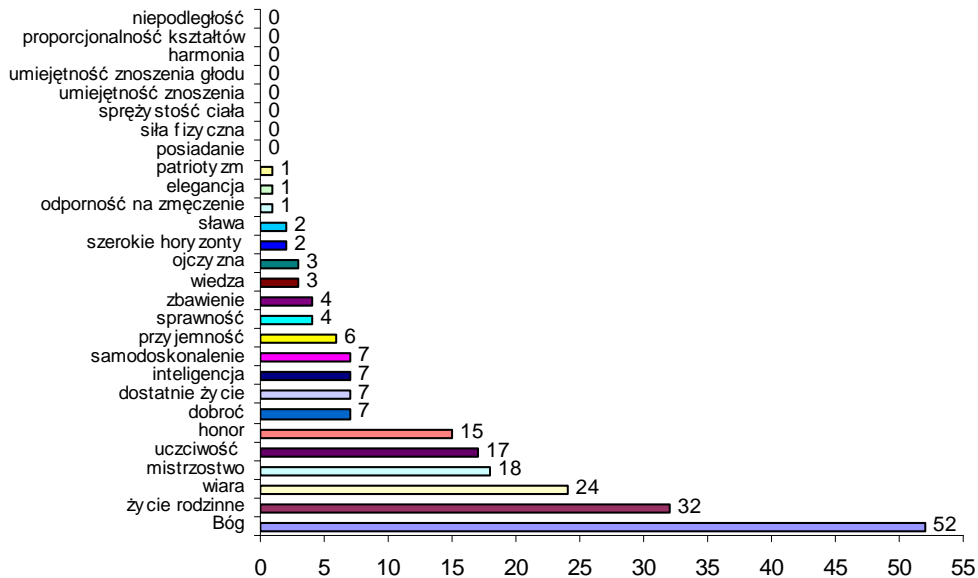


Rys. 2. Kategorie wartości a seniorzy

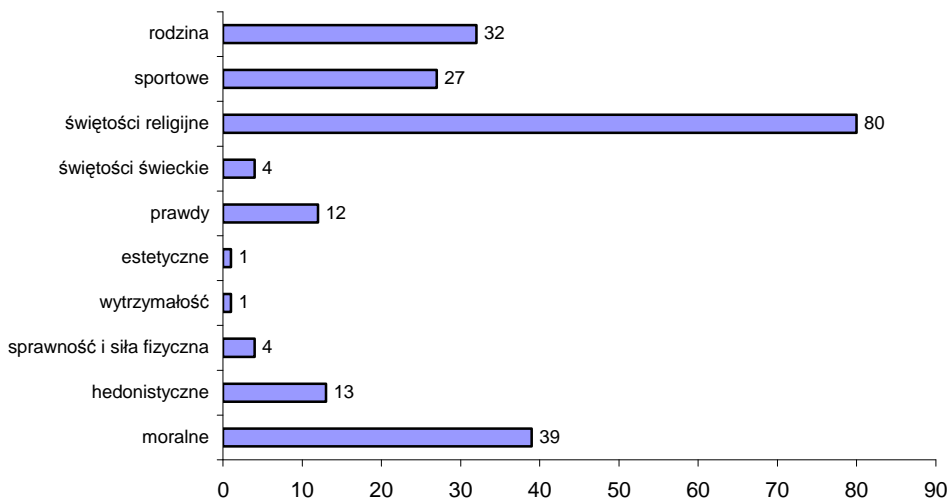


Dla zawodników piłki nożnej w wieku juniorskim najistotniejszymi wartościami okazały się „Bóg”, „życie rodzinne” i „wiara” (rysunek 3). Młodzi piłkarze podkreślają także znaczenie ważnego w sporcie „mistrzostwa”. Tu także, podobnie jak w przypadku seniorów, nie zaakcentowano znaczenia wartości związanych ze sprawnością fizyczną, zdrowiem. Nikt nie zaznaczył „proporcjonalność kształtów”, „sprężystość ciała”, „siła fizyczna”. Tylko 1 osoba zaznaczyła jako wartość „odporność na zmęczenie”. „Sprawność” stanowi wartość zaledwie dla 4 osób. Jak widać na rysunku 4, młodzi piłkarze nożni cenią najbardziej wartości z kategorii „świętości religijne”, następnie „moralne”, „rodzinne” chociaż także i „sportowe”.

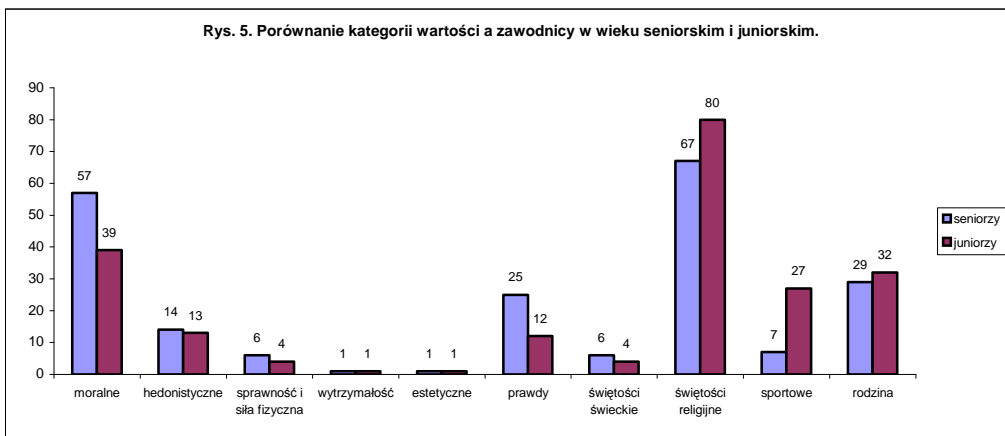
Rys. 3. Poszczególne wartości a juniorzy.



Rys. 4. Kategorie wartości a juniorzy

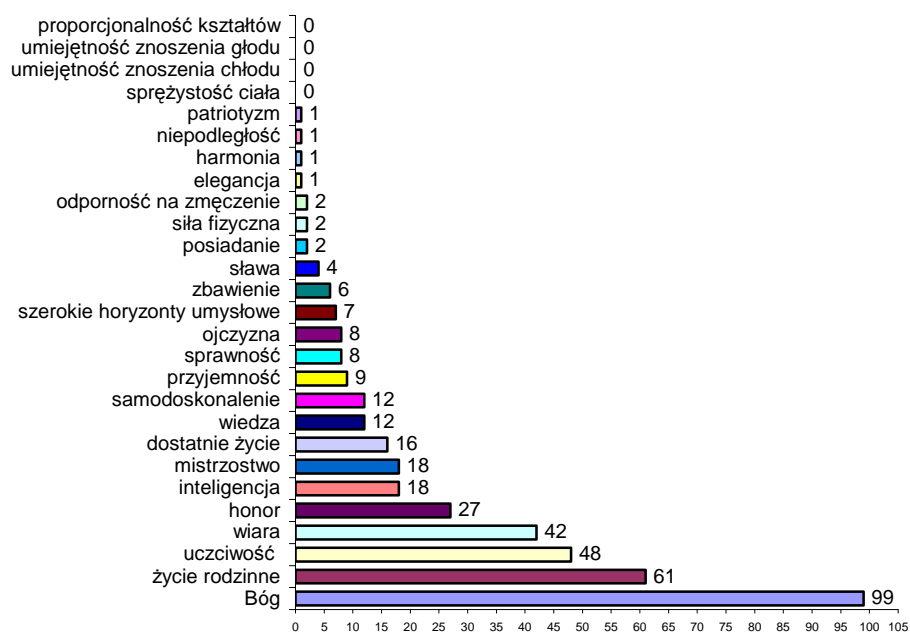


Na podstawie zaprezentowanych analiz można zaobserwować, że w podobnym stopniu zarówno doświadczeni jak i młodzi piłkarze doceniają wartości „świętości religijne” (juniorzy w nieco większym stopniu), „moralne”, „rodzinne”. Seniorzy w większym stopniu zwracają uwagę na znaczenie wiedzy „prawda”, juniorzy nieco bardziej nastawieni są na rodzinę. Dziwi natomiast bardzo niski wynik w obydwu grupach dla „sprawności fizycznej i siły” oraz „wytrzymałości”. Ilustruje to rysunek 5.

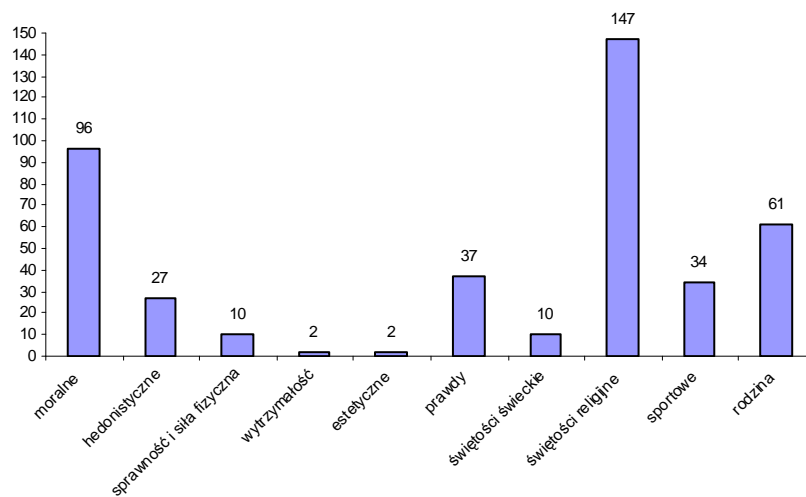


Analiza hierarchii wartości dla badanych zawodników piłki nożnej łącznie wykazała, że „Bóg”, „życie rodzinne”, „uczciwość” i „wiara” to najbardziej cenione wartości. Takie wartości jak „proporcjonalność kształtów”, „umiejętność znoszenia głosu”, „umiejętność znoszenia chłodu” i „sprężystość ciała” nie znalazły natomiast miejsca w hierarchii wartości (rysunek 6). Zatem piłkarze cenią najbardziej wartości z kategorii „świętości religijne”, „moralne”, „rodzina”. Przedstawia to rysunek 7.

Rys. 6. Poszczególne wartości a piłkarze nożni łącznie



Rys. 7. Kategorie wartości a piłkarze nożni łącznie



## DYSKUSJA

Uzyskane wyniki zarówno dla zawodników doświadczonych, jak i juniorów wydają się być bardzo zaskakujące. Od osób aktywnie (zawodniczo) uprawiających sport oczekuje się doceniania wartości związanych ze sferą fizyczną, co także dotyczy zdrowia fizycznego. Sportowiec powinien też akcentować znaczenie „mistrzostwa”, „samodoskonalenia” czy wreszcie „sławy”. Są to wartości ściśle związane ze sferą motywacyjną, tak ważną w działalności sportowej. Tymczasem „mistrzostwo” w ogóle nie zostało docenione przez seniorów. To bardzo niekorzystne gdyż świadczy o niskim poziomie aspiracji badanych zawodników. U seniorów wartości z kategorii „sportowe”, „wytrzymałość”, „sprawność i siła fizyczna” okazały się być umiejscowione bardzo nisko. Możliwe, że większe doświadczenie i większa świadomość możliwości swojego organizmu, przebyte kontuzje, mogły spowodować krytycyzm wobec analizowanych wartości.

Dużo większe znaczenie mają dla dorosłych piłkarzy wartości związane z religią, życiem rodzinnym i moralnością. Być może świadomość krótkotrwałości kariery sportowej i dobrego stanu zdrowia fizycznego (niestety często sportowcy po zakończeniu kariery miewają problemy ze zdrowiem) także powoduje, że cenią oni inne, spostrzegane jako bardziej trwałe wartości. Na wybór wartości religijnych, moralnych mogą także wpływać pewne oczekiwania społeczne. Wpajane od okresu szkolnego pojęcia „Bóg, honor, ojczyzna” mogły mieć przełożenie na takie deklaracje. Nie można zapominać, że analizowane wyniki mają charakter deklaratywny. A deklaracje nie zawsze ~~Wskazywają~~ ~~na~~ ~~istnienie~~ ~~seniorzy~~ (bardziej niż juniorzy) doceniają znaczenie wartości z kategorii „prawda”. W większym stopniu podkreślają rolę wiedzy i inteligencji. Niewątpliwie wpływa na to doświadczenie życiowe. Osoby dorosłe muszą konfrontować wiedzę, umiejętności z zadaniami, jakie stawia przed nimi życie. Jest też większa świadomość wagi wykształcenia przy pełnieniu określonych ról społecznych np. zawodowych. Młodzież takiej świadomości jeszcze nie ma stąd w mniejszym stopniu docenia tego typu wartości.

Podobnie jak seniorzy, młodzi piłkarze nożni najbardziej cenią „świętość religijną” – „Bóg”. Ponadto doceniają „życie rodzinne” (nawet w większym stopniu niż seniorzy). Kilkunastoletni chłopcy są całkowicie uzależnieni od rodziców; są z nimi silnie związani, nie mieszkają samodzielnie stąd tak wysokie miejsce „życia rodzinnego” w hierarchii wartości.

Korzystne jest wysokie miejsce „mistrzostwa” jako wartości. Badani juniorzy to uczniowie Szkoły Mistrzostwa Sportowego Piłki Nożnej w Krakowie. W szkole tej duży nacisk kładzie się właśnie na mistrzostwo – jako wartość sportową i osobową. Młodzi piłkarze silnie dążą do mistrzostwa – cechuje ich wysoki poziom aspiracji, który nie zawsze jest jeszcze weryfikowany przez poziom umiejętności (co zazwyczaj dopiero ma miejsce w piłce seniorskiej). Podobnie jak w przypadku zawodników o większym stażu sportowym, młodzi piłkarze nie doceniają wartości związanych ze „sprawnością i siłą fizyczną” oraz „wytrzymałością”. Świadczy to o mniejszej dbałości o sferę fizyczną i o stan zdrowia.

## WNIOSKI

Odpowiadając na postawione pytania badawcze można stwierdzić, że:

- ⇒ Zawodnicy piłki nożnej najbardziej cenią wartości religijne, moralne, rodzinne.
- ⇒ Wiek zawodników nieznacznie różnicuje preferowane kategorie wartości.
- ⇒ Wartości związane z dobrym stanem fizycznym nie znajdują uznania w hierarchii wartości badanych zawodników piłki nożnej.
- ⇒ Niedocenia wartości związanych z funkcjonowaniem organizmu może stanowić deficyt wielu polskich sportowców. Być może w świadomości zawodników jest miejsce na trening, pracę, ale nie koreluje to z dbałością o zdrowie, o swój organizm. Manifestuje się to np. poprzez niewystarczający czas snu, wypoczynku itp. Zrozumienie, iż dbałość o ogólny stan zdrowia psychofizycznego jest ważnym elementem całego procesu szkoleniowego, pozwoli wielu zawodnikom rozwinąć potencjalne możliwości i przybliżyć ich do mistrzostwa.

## **PIŚMIENNICTWO**

1. Brzozowski P., Skala Wartości Schelerowskich SWS. Podręcznik, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa, 1995.
2. Lipiec J., Świat wartości. Wprowadzenie do aksjologii, Fall, Kraków, 2001.
3. Mądrzycki T., Osobowość jako system tworzący i realizujący plany, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk, 1996.
4. Zdebska H., Kulturowe podstawy współzawodnictwa w zespołowych grach sportowych, (w:) Różne formy współzawodnictwa sportowego jako środek przeciwdziałający zjawiskom patologicznym u dzieci i młodzieży, Wydawnictwo BK, Kraków 2004.

## **STRESZCZENIE**

Hierarchia wartości sportowców – zawodników piłki nożnej: Badania dotyczą hierarchii wartości zawodników piłki nożnej. Przebadano 71 juniorów i 71 seniorów uprawiających piłkę nożną. Wykorzystano Skalę Wartości. Okazało się, że dla juniorów i seniorów najważniejszymi wartościami są wartości religijne, moralne i rodzinne. Seniorzy doceniają też znaczenie wiedzy. Badani zupełnie nie doceniają wartości związanych z sferą fizyczną, stanem zdrowia. Niezrozumienie rangi tych wartości stanowi deficyt utrudniający osiągnięcie mistrzostwa w sporcie.

## **SUMMARY**

Values hierarchy of soccer players: Studies applied to values hierarchy of soccer players. Ss were 142 male soccer players (72 adults and 72 adolescents). Values Scale was used. The most important values for both groups were religious, moral and familiar values. The adults appreciated the knowledge. Soccer players ignored the values connected with physicality, health. It made them difficult to become champions.